14 చిత్రగ్రీవం

– ధనగోపాల్ ముఖర్జీ

చదవండి – ఆలోచించి చెప్పండి.

రక్తాలు ఓడుతోన్న మా రాస్సెల్‌దార్ గబగబా ఏదో రాసి ఆ కాగితాన్ని నా కాలికి కట్టారు. కట్టి నన్ను పంజరం లోంచి వదలిపెట్టారు. అతని కళ్లల్లో కనిపించిన ఆందోళనను బట్టి వాళ్ళంతా తీవ్రమైన ఆపదలో ఉన్నారనీ, ముఖ్యస్థావరం నుంచి సత్వరసహాయం ఆశిస్తున్నారనీ అర్థమయింది. వెంటనే కాలికి కట్టిన సమాచార పత్రంతో సహా గాలిలోకి ఎగిరాను. ఎలాగైనాసరే ఘోండ్ వేచిఉండే ప్రధాన స్థావరం దగ్గరకు చేరుకొని తీరాలన్న తపన. 'చేరాలి', 'చేరి తీరాలి'. అని మనసులో పదేపదే అనుకొన్నాను. పలికిన ప్రతీసారీ ఆ మాటలు దివ్యమంత్రాల్లా నామనసులో బాగా నాటుకొనిపోయి నాకు నూతన జవసత్త్వాలను అందించసాగాయి. అప్పటికే బాగాపైకి చేరుకొన్నాను కాబట్టి ఒక్కసారి నాలుగుదిక్కులా కలయజూసి పడమటదిశను గుర్తుపట్టి ఆ దిశగా ఎగర నారంభించాను. వంకర టింకర మార్గాల్లో పిచ్చిగా ఎగిరి చిట్టచివరకు గమ్యం చేరి ఘోండ్ చేతిమీద వాలాను. రస్సెల్‌దార్ అందించిన ఆ సమాచారాన్ని ఘోండ్ గబగబా చదివి సంతోషంతో దుక్కిటెద్దులా రంకె పెట్టారు. ప్రేమగా నా తల నిమిరారు.

ప్రశ్నలు:

1. ఈ పేరాలోని మాటలు ఎవరు చెబుతున్నారు?
2. సమాచారాన్ని ఎవరి దగ్గరి నుంచి ఎవరికి చేర్చారు?
3. సమాచారాన్ని చేరవేయడానికి ఏ పక్షిని ఉపయోగించి ఉంటారు? ఎందుకు?
4. సమాచారాన్ని చేరవేసిన పక్షిలోని గొప్ప లక్షణాలు ఏవి?

పాఠ్యాంశ ఉద్దేశం / నేపథ్యం

మన దేశంలో వృక్షసంపద, పక్షిసంపద అపారం. ఐతే వీటిని గురించి తెలియజేసే మంచి పుస్తకాలు అరుదుగా ఉన్నాయి. పూర్వకాలంలో సమాచారాన్ని చేరవేయడానికి పావురాలను ఉపయోగించేవారు. పావురాల పుట్టుక,వాటి జీవనవివరాలకు సంబంధించిన కథనాలతో కూడిన పుస్తకం చిత్రగ్రీవం. కలకత్తాలో ఓ పెంపుడు పావురం, దాన్ని పెంచే ఓ బాలుడూ, వాళ్ల కథను మనసుకు హత్తుకుపోయేలా చెప్పిన పుస్తకం చిత్రగ్రీవం. చిత్రగ్రీవం పిల్లలకోసం రాసిన పుస్తకమే ఐనా దీనికి ప్రకృతి పరిశీలకులను కూడా అలరించే శక్తి ఉంది. పావురాల జీవనానికి సంబంధించిన అతిసూక్ష్మవివరాలు తెలియజెప్పడమే ఈ పాఠం ఉద్దేశం.

పాఠ్యభాగ వివరాలు

ఈ పాఠం కథా ప్రక్రియకు సంబంధించింది. ఇది అనువాద కథ. ప్రస్తుత పాఠ్యభాగాన్ని ధనగోపాల్ ముఖర్జీ రాసిన "చిత్రగ్రీవం - ఓ పావురం కథ" అనే పుస్తకంలో నుంచి స్వీకరించారు. దీన్ని తెలుగులోకి అనువదించినవారు దాసరి అమరేంద్ర. దీన్ని నేషనల్ బుక్‌ట్రస్ట్, ఇండియా సంస్థ ప్రచురించింది. 'చిత్రగ్రీవం' అనేది ఒక పెంపుడు పావురం పేరు. ఈ పాఠం పక్షులకు సంబంధించిన శాస్త్రీయ విజ్ఞానాన్ని అందిస్తుంది.

విద్యార్థులకు సూచనలు

- పాఠానికి ముందు ప్రవేశికలో ఉన్న అంశాన్ని చదవండి ఏం గ్రహించారో చెప్పండి.
- పాఠానికి సంబంధించిన చిత్రాలను చూడండి. పాఠంలోని విషయాన్ని ఊహించండి.
- పాఠం చదవండి. అర్థంకాని పదాల కింద గీతలు గీయండి.
- వాటి అర్థాలను పాఠ్యపుస్తకం చివర ఉన్న 'పదవిజ్ఞానం' పట్టికను లేదా నిఘంటువునుగాని చూసి తెలుసుకోండి.

కవి పరిచయం

(1890-1936)

విశిష్ట రచయిత ధనగోపాల్ ముఖర్జీ పేరు అతి కొద్దిమంది భారతీయులే విని ఉంటారు. ఆయన రాసిన విలక్షణ పుస్తకం 'చిత్రగ్రీవం'. ఈ పుస్తకం 1928లో 'న్యూ బెరీ మెడల్'ను గెలుచుకుంది. బాలసాహిత్యంలో విశేషకృషి చేసినవారికి 'అమెరికన్ లైబ్రరీ అసోసియేషన్' వారు ఇచ్చే విశిష్ట పురస్కారం "న్యూబెరీమెడల్". ఈ బహుమతి గెల్చుకొన్న ఒకేఒక భారతీయ రచయిత "ధనగోపాల్ ముఖర్జీ".

ముఖర్జీ కుటుంబం కోల్‌కతాకు దగ్గరలో ఉన్న ఓ మందిరంలో పూజారులుగా ఉండేది. భారతదేశంలో తన బాల్యం గడిపిన ధనగోపాల్ ముఖర్జీ పందొమ్మిదేళ్ల వయస్సులో అమెరికా వెళ్ళాడు. కాలిఫోర్నియా, స్టాన్‌ఫోర్డ్ విశ్వవిద్యాలయాల్లో చదువుకున్నాడు. తనజీవితమంతా అక్కడే గడిపాడు. రచనలు చేయడం, ఉపన్యాసాలు ఇవ్వడం ఇవే ఆయన ముఖ్య వ్యాపకాలు. జంతువులకు సంబంధించిన పిల్లల పుస్తకాలు తొమ్మిది రాశాడు. వీటిలో 1922లో రాసిన "కరి ది ఎలిఫెంట్", 1928లో రాసిన "గోండ్ ది హంటర్", 1924లో రాసిన "హరిశా ది జంగిల్ ల్యాడ్" పుస్తకాలు చాలా ప్రాచుర్యం పొందాయి.

విదేశంలో ఉన్నా ఏనాడూ ఆయన భారతదేశాన్నీ, భారతీయమూలాలను మరిచిపోలేదు. భారతదేశాన్ని గురించి, ఇక్కడి కథల గురించి కూడా రచనలు చేశాడు.

ప్రవేశిక

పక్షి ప్రపంచంలో రెండు దృశ్యాలు అతిమనోహరమైనవి. గుడ్డుబద్దలు కొట్టి తల్లిపక్షి పిల్లపక్షిని ఈ ప్రపంచపు వెలుగు వెల్లువలోకి తీసుకొనిరావడం అందులో మొదటిది. అలా వచ్చిన పిల్లపక్షి నోటికి ఆహారం అందిస్తూ తల్లి పక్షి పెంపకం కొనసాగించడం రెండవది. చిత్రగ్రీవం పెంపకం ఎంతో అనురాగంతో సాగింది. ఇంతకూ 'చిత్రగ్రీవం' ఎవరు? దాని పెంపకం ఎలా సాగింది? అది ఎలా ఎగరడం నేర్చుకొంది? పాఠం చదివి తెలుసుకోండి.

I

పుట్టుక

పది లక్షల జనాభా ఉందని మనం చెప్పుకునే కోల్‌కతా మహానగరంలో కనీసం ఇరవై లక్షల పావురాలు ఉంటాయి. ప్రతీ మూడో కుర్రాడి దగ్గర కనీసం ఒక డజను వార్తలు మోసే పావురాలు, గిరిక్ల పావురాలూ, పిగిలి పిట్టలూ, బంతి పావురాలూ ఉండటం కద్దు. పావురాలను మచ్చిక చెయ్యడం అన్న కళ వేలాది సంవత్సరాలుగా భారతదేశంలో కొనసాగుతోంది. ఆ కళ పుణ్యమా అని పక్షులను ప్రేమించేవారిని అలరించే పిగిలిపిట్ట, బంతి పావురం అన్న రెండు విశిష్టమైన పావురాల జాతులను భారతదేశం ప్రపంచానికి అందించింది. ఎన్నో శతాబ్దాలనుంచీ రాజులూ, యువరాజులూ, రాణులూ, యువరాణులూ తమతమ చలువరాతి మందిరాలలోనూ సామాన్యులూ, నిరుపేదలూ తమ తమ ఇళ్ళూ, పూరిళ్ళలోనూ-పావురాల మీద ప్రేమ, ఆప్యాయతలను కురిపిస్తూనే ఉన్నారు. శ్రద్ధాసక్తులను చూపిస్తూనే ఉన్నారు. గొప్పవాళ్ళ పూదోటలూ, ఫౌంటెన్లూ గానివ్వండి, సామాన్యుల పూలమడులూ, పళ్ళ చెట్లూ గానివ్వండి - అవన్నీ రకరకాల రంగు రంగుల పావురాలతోనూ, నీలికళ్ళతో కువకువలాడే గువ్వలతోనూ నిండి ఉండడం కద్దు.

ఈ నాటికీ విదేశీయులెవరైనా మన మహానగరాలకు వచ్చినట్టయితే వాళ్ళకు ఉల్లాసకరమైన చల్లనిగాలిలో గిరికీలు కొట్టే పావురాల బృందాలు కనిపిస్తాయి. ఆ పెంపుడు పావురాలకు తమ తమ డాబా ఇళ్ళమీద నిలబడి తెల్లజెండాలు ఊపుతూ సంకేతాలు అందించే అసంఖ్యాకమైన కుర్రాళ్ళు కనబడతారు. ఆ నీలాకాశంలో పావురాల గుంపులు పెను మేఘాలలాగా సాగిపోవడం కనిపిస్తుంది. మొదట అవి చిన్న చిన్న బృందాలుగా ఏర్పడి తమ తమ యజమానుల ఇళ్ళ మీద ఓ ఇరవై నిమిషాలపాటు చెక్కర్లు కొడతాయి. ఆ తర్వాత అవి క్రమక్రమంగా పైపైకి సాగిపోతాయి. వివిధ ప్రాంతాల నుంచి వెలువడిన వేరు వేరు బృందాలన్నీ మెల్లగా కలగలిసిపోతాయి. ఒక బృహత్తర సమూహంగా రూపొందుతాయి. కనుచూపుకు అందనంత ఎత్తుకు ఎగిసిపోతాయి. అలా కలగలిసి, ఎగసి గంటల తరబడి ఎగిరాక తిరిగి అన్నీ విడివిడిగా తమ తమ యజమానుల ఇళ్ళకు చేరుకొంటాయి. నగరంలోని ఇళ్ళు గులాబీ, పసుపూ, తెలుపూ ఊదాల్లాంటి రకరకాల రంగులలో ఉన్నా, స్థూలంగా వాటి పైకప్పులు ఒకే పరిమాణంలో, ఒకే ఆకృతిలో ఉంటాయి. అయినా మరి ఆ వేలాది పావురాలు ఎన్నెన్నో దూరాలు కలిసిమెలిసి ఎగిరినాక, తిరిగి కచ్చితంగా తమ తమ ఇళ్ళకూ, గూళ్ళకూ ఎలా

చేరుకోగలుగుతున్నాయా అన్నది ఆశ్చర్యం కలిగించే విషయమే. నిజానికి పావురాలకు అద్భుతమైన దిశాపరిజ్ఞానం ఉంది. ఏనుగులూ, పావురాలకన్నా తమ తమ యజమానులపట్ల ఎక్కువ విశ్వాసం ప్రదర్శించే ప్రాణులను నేనింతవరకూ చూడలేదు. ఈ రెండిటితోనూ నాకు సన్నిహిత పరిచయం ఉంది. వనసీమలోని గజరాజులుగానివ్వండి. నగర సీమలలోని పావురాలు గానివ్వండి, అవి తమ యజమానులంటే ప్రాణం పెడతాయి. రోజంతా ఎక్కడెక్కడ తిరిగినా, ఏ గగన సీమల్లో ఎగిరినా చివరకి అవి తమకున్న అద్భుతమైన అంతః ప్రేరణాబలంతో తమ మిత్రుడూ, సహచరుడూ అయిన మానవుడి పంచకు చేరుకుంటాయి.

ఆలోచించండి-చెప్పండి

- *కోల్‌కతా నగరంలోని పిల్లలు పక్షుల ప్రేమికులని ఎలా చెప్పగలరు?*
- *మీ ప్రాంతంలో ఏ ఏ పక్షులు ఎక్కువగా ఉంటాయి? వాటి కోసం మీరేం చేస్తున్నారు?*
- *పావురాల గురించి ఆశ్చర్యం కల్గించే విషయాన్ని తెలుసుకున్నారుకదా! అల్లే మిగతా పక్షుల్లో ఆశ్చర్యం కలిగించే విషయాలు ఏమున్నాయి?*
- *విశ్వాసం ప్రదర్శించడం అంటే ఏమిటి?*
- *అంతః ప్రేరణాబలం అంటే ఏమిటి? దీనివల్ల మనం ఏం చేయగలం?*

నా పెంపుడు ఏనుగు పేరు 'కరి', నాకో పెంపుడు పావురం కూడా ఉంది. దాని పేరు 'చిత్రగ్రీవం' 'చిత్ర' అంటే ఉల్లాసభరితమైన రంగులతో నిండిన – అని అర్థం. 'గ్రీవం' అంటే కంఠం. నా పావురం మెడ చిత్ర విచిత్ర వర్ణభరితం అన్న మాట. అప్పుడప్పుడు అందుకే మా పావురాన్ని 'హరివిల్లు మెడగాడు' అని ముద్దుగా పిలుస్తూ ఉంటాను.

నిజానికి చిత్రగ్రీవం పుట్టుకతోనే హరివిల్లు మెడతో ఉట్టిపడలేదు. గుడ్డు లోంచి బయటపడ్డప్పుడు ఏ రంగులూ లేవు. మెల్లగా రోజులూ, వారాలూ గడిచేకొద్దీ దానికి ఈకలు పెరిగాయి. అయినా మూడోనెల వచ్చేదాకా దాని వన్నెచిన్నెల గురించిన ఆచూకీయే మాకు తెలిసిరాలేదు. కానీ ఒకసారి నిండుగా ఈకలు పెరిగాక, ఆ ఈకలు అతిసుందరమైన రంగులతో నిండాక, – ఇహ అందంలో దానికి సాటిరాగల పావురం మా ఊళ్ళో లేదని స్పష్టమయింది. మా ఊళ్ళో దాదాపు నలభైవేల పెంపుడు పావురాలు ఉన్నాయన్న సంగతి మనం మరిచిపోకూడదు. అన్ని వేల పావురాలలోనూ అతి సుందరమైనదన్న మాట మా చిత్రగ్రీవం.

II

చిత్రగ్రీవం కథను నేను మొట్టమొదట్నించీ మొదలెడతాను. ముందు దాని తల్లిదండ్రుల గురించి చెప్పుకొందాం. దాని తండ్రిపక్షి ఓ గిరికీల మొనగాడు. తల్లిపక్షి ఓ వార్తల పావురం. ఆ రోజుల్లో అది అతి సుందరమైన కులీన వంశానికి చెందిన పావురం. ఆ రెండు విశిష్టమైన పావురాలూ జతగట్టాయి. గుడ్లు పెట్టాయి. వాటికి పుట్టిన చిత్రగ్రీవం అందువల్లనే తర్వాతిరోజుల్లో యుద్ధరంగాల్లోనూ శాంతి సమయాల్లోనూ అమోఘంగా పనిచెయ్యగల వార్తాహారియైన పావురంగా రూపొందింది. తల్లిపక్షి నుండి తెలివితేటలు సంపాదించుకుంది. తండ్రిపక్షి నుండి వేగం, చురుకుదనం, సాహసం సంతరించుకుంది. అలా సమకూర్చుకున్న శక్తియుక్తుల పుణ్యమా అని అది ఎన్నోసార్లు శత్రువుల దాడి నుంచి ఆఖరిక్షణంలో – ఆ దాడి చేస్తున్న డేగల తలలమీద నుంచే గిరికీలు కొట్టి – తప్పించుకోగలిగింది. ఆ ముచ్చట్లు సమయమూ సందర్భమూ సరికూడినప్పుడు మరోసారి చెప్పుకొందాం.

ఇంకా గుడ్డులో ఉన్నప్పుడే చిత్రగ్రీవం ఓ ప్రమాదం లోంచి తృటిలో ఎలా తప్పించుకుందో ముందు చెపుతాను. ఆ రోజును నేను ఎప్పటికీ మరచిపోలేను. తల్లి పావురం పెట్టిన రెండుగుడ్లలో ఒకదాన్ని పొరపాటున జారవిడిచి పగలగొట్టిన రోజది. ఆ తెలివిమాలిన పనికి నేను ఈనాటికీ సిగ్గుపడుతూ ఉంటాను. బాధపడుతూ ఉంటాను. నేను పగలగొట్టిన ఆ రెండో గుడ్డులో ప్రపంచంలోకెల్లా అతి విశిష్టమైన పావురం ఉండేదేమో ఎవరికి తెలుసు! ఆ దుర్ఘటన ఇలా జరిగింది.

మాది నాలుగంతస్తుల మేడ. ఆ మేడ మీద పావురాల గూళ్ళు ఉండేవి. తల్లిపావురం గుడ్లను పొదుగుతోన్న గూటిని నేను ఓ రోజు శుభ్రం చేద్దామని వెళ్ళాను. తల్లిపిట్టను మృదువుగా లేపి తీసి ఓ పక్కన ఉంచాను. తర్వాత ఒక్కో గుడ్డునే జాగ్రత్తగా తీసి పక్కగూట్లో ఉంచాను. ఆ ప్రక్క గూటిలో గట్టిపాటి చెక్క తప్ప అడుగున పీచూ ఆకు అలముల్లాంటి మెత్తటి పదార్థాలు లేవు. గుడ్లను పక్కగూటిలో ఉంచాక మొదటిగూటిలోని చెత్తా చెదారాన్ని తీసిపారేసే పనిలో పడ్డాను. ఆ పని ముగిసాక ఒక గుడ్డును తీసుకొచ్చి దాని యథాస్థానంలో ఉంచాను. రెండో గుడ్డు మీద మెల్లగా దృఢంగా నే చేతిని ఉంచిన క్షణంలో జరిగిందా ప్రమాదం. నేనా గుడ్ల మార్పిడిలో ఉన్నప్పుడు - ఇంటి పైకప్పును తుఫాను ఎగురగొట్టినట్టుగా నా మొహాన్ని ఏదో బలంగా తాకింది. తీరా చూస్తే అది తండ్రిపావురం. రెక్కలతో బలంగా నా మొహాన్ని మోదుతోంది. ఇంకా దారుణం ఏమంటే నా ముక్కు మీద తన గోళ్ళను కూడా దిగవేసిందది. ఆ నొప్పి ఆ గగుర్పాటూ - వాటి పుణ్యమా అని రెండో గుడ్డును నాకు తెలియకుండానే ఎప్పుడు వదిలేసానో వదిలేశాను. అతికష్టం మీద ఆ తండ్రిపక్షిని దూరంగా తరిమేయగలిగాను. ఈ లోపల జరగవలసిన ప్రమాదం జరగనే జరిగింది. రెండో గుడ్డు పగిలి ఛిన్నాభిన్నమై నా కాళ్ళ దగ్గర పడి ఉంది. నా మీదా, ఆ దిక్కుమాలిన తండ్రిపక్షి మీదా నాకు ఒళ్ళు తెలియని కోపం వచ్చింది. నా మీద నాకెందుకు కోపం వచ్చిందీ అంటారా - తండ్రి పావురం నుంచి అలాంటి దాడి జరగవచ్చని నేను ఊహించి ఉండాలిగదా... జాగ్రత్తపడి ఉండాలిగదా. నేనేదో గుడ్లని సంగ్రహించడానికి వచ్చాననుకొందా తండ్రిపక్షి. ఆ అజ్ఞానంతో అది ప్రాణాలకు తెగించి మరీ నా మీద దాడి చేసింది. గుడ్లను ఎత్తుకు పోకుండా ఆపుదామనుకొంది. పొదుగుల కాలంలో గూళ్ళను శుభ్రపరచేటప్పుడు అన్ని రకాల సంఘటనలకూ, దాడులకూ మనం సిద్ధపడి ఉండాలి.

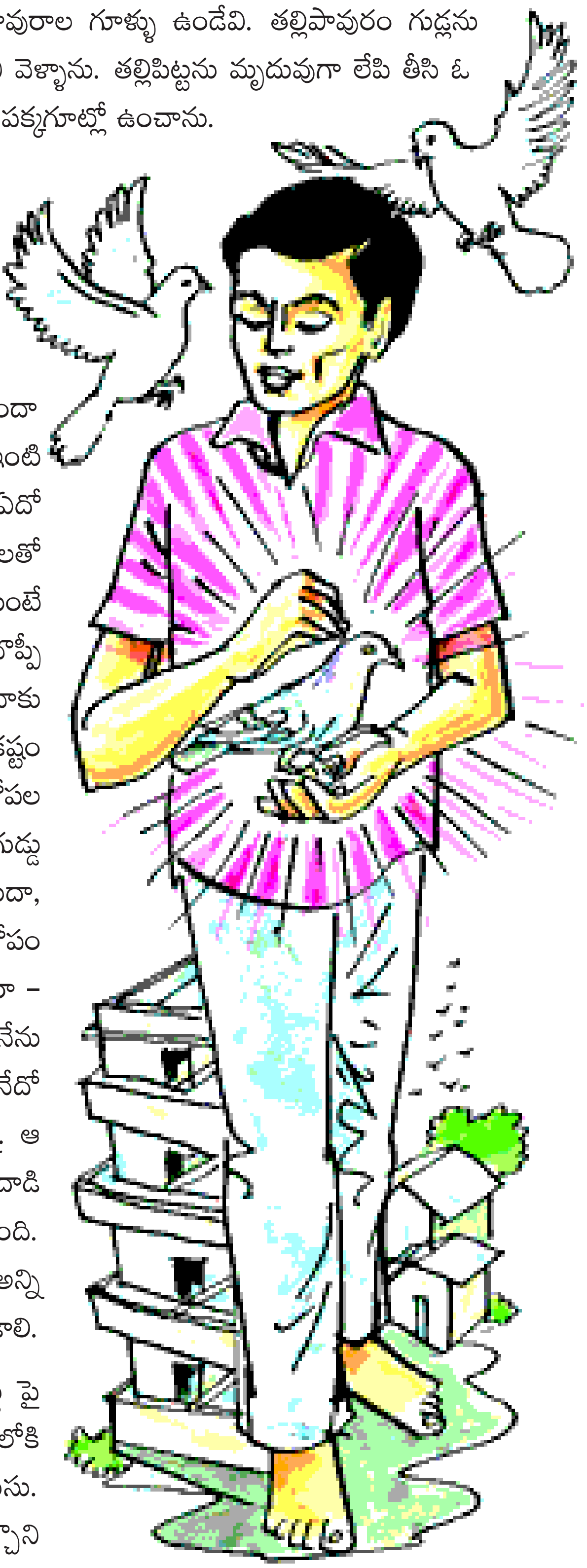

సరే - మళ్ళా మన కథ దగ్గరకు వద్దాం. గుడ్డు పై పెంకును ముక్కుతో పొడిచి పిల్లపక్షిని ఈ ప్రపంచంలోకి ఎప్పుడు తీసుకురావాలో తల్లిపక్షికి కచ్చితంగా తెలుసు. తండ్రిపక్షి కూడా అడపాదడపా గుడ్లమీద కూర్చొని పొదిగేమాట నిజమేగాని పొదగటం అన్న పనిని మూడింట రెండువంతులు నిర్వహించేది తల్లిపక్షే. ఆ మిగిలిన

మూడోవంతు పొదిగేది తండ్రిపక్షే అయినా పిల్లపక్షుల్ని ప్రపంచంలోకి ఎప్పుడు తీసుకురావాలి అన్న విషయం దానికి తెలియదు. ఆ పరిజ్ఞానం తల్లిపక్షి సొత్తు. గుడ్డులోని పచ్చసొనా, తెల్లసొనా కలగలసి ప్రాణం పోసుకొని పిల్లపక్షిగా రూపొంది ప్రపంచంలోకి అడుగుపెట్టటానికి సంసిద్ధమయ్యే శుభముహూర్తం వచ్చిందని తల్లిపక్షికి అంత కచ్చితంగా ఎలా తెలుస్తుందీ అన్నది మన ఊహకందని విషయం. అలాగే పైపెంకు మీద ఏ చోటున ఎంత బలంతో ముక్కుతో తాకాలో కూడా తల్లిపక్షికి క్షుణ్ణంగా తెలుసు. పిల్లపక్షికి ఏ గాయమూ తగలకుండా సరైన ప్రదేశంలో సరైన సమయంలో ముక్కుతో గుడ్డును బద్దలుగొట్టడం, పిల్లపక్షిని ప్రపంచంలోకి ఆహ్వానించడం – ఇవన్నీ నాకు అద్భుత మనిపిస్తాయి.

చిత్రగ్రీవం పుట్టటం కూడా సరిగ్గా నేను పైన వివరించినట్టుగానే జరిగింది. గుడ్లను పొదగటం మొదలెట్టిన ఇరవయ్యో రోజున తల్లిపక్షి గుడ్డు మీద కూర్చోవడం మానేసి పక్క పక్కన తారాడటం గమనించాను. తండ్రిపక్షి మేడమీది పిట్టగోడమీంచి దిగివచ్చి గుడ్డును పొదగడానికి ప్రయత్నించిన ప్రతిసారీ తల్లిపక్షి ఆ తండ్రిపక్షిని ముక్కుతో పొడిచి దూరంగా తరిమేసేది. "నన్నెందుకిలా తరిమేస్తున్నావ్?" అన్నట్టుగా ఆ తండ్రిపక్షి కువకువలాడేది. "వెళ్ళవయ్యా వెళ్ళు. ఎంతో ముఖ్యమైన పనిలో ఉన్నాను. ఇబ్బంది పెట్టకుండా పక్కకు వెళ్ళు" అన్నట్టుగా తల్లిపక్షి తండ్రిపక్షిని మరికాస్త దూరంగా నెట్టేసేది. చివరికి తండ్రిపక్షికి అక్కడ్నుంచి వెళ్ళక తప్పలేదు.

అదంతా చూసి నాకు కంగారు మొదలయింది. గుడ్లు పొదగడం పూర్తవ్వాలనీ, పిల్ల పక్షి ప్రాణం పోసుకొని గుడ్డులోంచి బయటపడితే చూడాలనీ నాకు మహా ఆత్రంగా ఉంది. మరి తల్లిపక్షి ప్రవర్తన చూస్తే విచిత్రంగా ఉందాయె! ఆందోళనతో, ఆసక్తితో, ఆత్రంగా గూటికేసి చూడసాగాను. ఓ గంట గడిచింది. పరిస్థితిలో మార్పు లేదు. మరో ముప్పావుగంట గడిచాక తల్లిపక్షి మెడ అటూ ఇటూ తిప్పుతూ శ్రద్ధగా ఏదో వినసాగింది. బహుశా గుడ్డులోపల కదలికల శబ్దాలయి ఉండాలవి. మెల్లగా తల్లిపక్షి శరీరంలో స్పందన మొదలయింది. దాని శరీరమంతా ఏదో తీవ్ర ప్రకంపన పాకుతోందా అనిపించింది. తల్లిపక్షిలో ఏదో దివ్య సంకల్పం చోటుచేసుకున్నట్టు అనిపించింది. తల నిక్కించి గురిచూసింది. రెండే రెండు ముక్కుపోట్లతో గుడ్డును పగలగొట్టింది. పిల్లపక్షి బయటపడింది. ఒళ్లంతా ముక్కు.. చిన్న పాటి శరీరం. స్వల్పంగా కంపిస్తున్న శరీరం. 'ఇన్నాళ్ళూ తాను శ్రమపడిందీ, ఎదురుచూస్తున్నదీ ఇలాంటి బలహీనమైన నిస్సహాయమైన అర్భకమైన పిల్లపక్షి కోసమా?' అని తల్లిపక్షి ఆశ్చర్యపడినట్లు అనిపించింది. అయినా పిల్లపక్షి నిస్సహాయతను గమనించిన మరుక్షణం తల్లిపక్షి దానిని తన రొమ్ములోని నీలి ఈకలమాటున పొదవుకొంది.

ఆలోచించండి-చెప్పండి

- *మీరు ఎప్పటికీ మరచిపోలేని రోజు ఏది? ఎందుకు?*
- *తెలివిమాలిన పనులు అంటే ఏమిటి?*
- *మీమీద మీకే ఎప్పుడైనా కోపం వచ్చిందా? ఎందుకు?*
- *పావురం గూడు ఎలా ఉందో తెలుసుకొన్నారు కదా! మీకు తెలిసిన పక్షి గూళ్ళు ఎలా ఉంటాయో చెప్పండి. పక్షి గూళ్ళన్నీ ఒకేలా ఉంటాయా?*
- *దివ్య సంకల్పం చోటు చేసుకోవడం అంటే ఏమిటి?*

III

చిత్రగ్రీవం చదువు

పక్షి ప్రపంచంలో రెండు దృశ్యాలు అతి మనోహరమైనవి. గుడ్డు బద్దలుగొట్టి తల్లిపక్షి పిల్లపక్షిని ఈ ప్రపంచపు వెలుగులోకి తీసుకురావడం అందులో మొదటిది. అలా వచ్చిన పిల్లపక్షి నోటికి ఆహారం అందిస్తూ తల్లిపక్షి పెంపకం కొనసాగించడం రెండోది. చిత్రగ్రీవం పెంపకం ఎంతో అనురాగంతో సాగింది. మనం చిన్న పిల్లల్ని ఎత్తుకొని లాలిస్తే ఆ పిల్లలకు ఎలాంటి హాయీ సౌఖ్యమూ లభిస్తాయో చిత్రగ్రీవానికి తన తండ్రిపక్షి, తల్లిపక్షులనుంచి అలాంటి వెచ్చదనం లభించింది.

చంటిపక్షులు ఎదిగి వచ్చే సమయంలో వాటి గూళ్ళలో మరీ ఎక్కువగా మెత్తటి దూదీ, పీచు లాంటి పదార్థాలను ఉంచగూడదు. వాటిని తగు మోతాదులోనే ఉంచాలి. లేకపోతే గూడు మరీ వెచ్చనైపోతుంది. అరకొర జ్ఞానపు పావురాల పెంపకందారులు పిల్లపక్షులు ఎదిగే సమయంలో తమ శరీరంనుంచే చాలా మోతాదులో వెచ్చదనాన్ని విడుదల చేస్తాయన్న విషయం గ్రహించరు. ఈ సమయంలో పావురాల గూళ్ళను మరీ తరచుగా శుభ్రం చెయ్యటం కూడా మంచిదిగాదు. తల్లిపక్షి, తండ్రిపక్షి ఆచి తూచి గూటిలో ఉంచే ప్రతి వస్తువూ పిల్లపక్షి సుఖసౌకర్యాలకు దోహదం చేస్తాయి.

పుట్టిన రెండోనాటి నుంచే చిత్రగ్రీవం తన తల్లో తండ్రో గూటికి వచ్చిన ప్రతిసారీ తన ముక్కు తెరచి తన గులాబీరంగు ఒంటిని బంతిలా ఉబ్బించడం నాకు స్పష్టంగా గుర్తుంది. బార్లా తెరచిన పిల్లపక్షుల నోళ్ళల్లో పెద్ద పక్షులు తాము సంపాదించిన ధాన్యపుగింజల నుంచి ఉత్పత్తి చేసిన పాలను పోస్తాయి. అలా పోసిన ఆ పదార్థం ఎంతో మెత్తగా ఉంటుంది. పెద్దపక్షులు ముందస్తుగా తాము సంపాదించిన గింజల్నీ విత్తనాల్నీ తమ కంఠంలో కాసేపు నాననిచ్చి మెత్తబరుస్తాయి. ఆ తర్వాతే ఆ ఆహారాన్ని పిల్లలకు అందిస్తాయి. పిల్లపక్షులకు నెలరోజుల వయసు వచ్చినపుడు కూడా పెద్ద పక్షులు తిన్నగా గింజల్ని అందించవు. ముందు తమ కంఠంలో మెత్తబరిచాకే అందిస్తాయి.

మా చిత్రగ్రీవానికి ఆకలి ఎక్కువ. ఒక పెద్దపక్షి తన దగ్గరే ఉండి లాలిస్తూ తన బాగోగులు చూస్తూఉండగా, రెండో పక్షి తన కోసం ఆహారసేకరణలో నిమగ్నమై ఉండేలా చేసేది చిత్రగ్రీవం. తల్లితో సరిసమానంగా తండ్రి కూడా చిత్రగ్రీవం బాగోగులు సరిచూడడంలోనూ, ఆహారం అందించడంలోనూ పాలుపంచుకొందని నా అంచనా. తల్లిదండ్రుల శ్రమా, శ్రద్ధా పుణ్యమా అని చిత్రగ్రీవం మహా ఏపుగా ఎదిగింది. గులాబీరంగు మారి పసుపు కలిసిన తెలుపురంగు వచ్చింది. ఈకలు రానున్నాయనడానికి ఈ రంగు మార్పు మొదటి సూచన. తర్వాత చిన్న చిన్న బొడిపెల్లా ముళ్లపంది ముళ్లలాంటి ఈకలు వచ్చాయి. దాని కళ్ళ దగ్గరా, నోటి దగ్గరా అప్పటిదాకా వేలాడుతూ ఉన్న పసుపుపచ్చని చర్మాలు రాలిపోయాయి. పొడవాటి, గట్టి, సూదిలాంటి ముక్కు రూపు దిద్దుకుంది. ఎంతబలమైన ముక్కో... ఓ సంఘటన చెపుతాను.

చిత్రగ్రీవానికి మూడువారాల వయసప్పుడు దాని గూటిలోకి ఒక చీమ పాకింది. గూటి అంచున కూర్చొని ఉన్న చిత్రగ్రీవం ఎవరి ఉపదేశమూ లేకుండానే ఆ చీమను టక్కున తన ముక్కుతో పొడిచింది. అప్పటిదాకా ఏకఖండంగా సాగిన ఆ చీమ ఒక్క దెబ్బతో రెండు ముక్కలైపోయింది. తన ముక్కుతో ఆ చీమ తునకలను కదిపి చూసి తాను చేసిన ఘనకార్యం ఏమిటో అర్థం చేసుకునే ప్రయత్నం చేసింది చిత్రగ్రీవం. అది ఏదో తినే వస్తువు అనుకొని తమ పావురాల జాతికి మిత్రుడైన ఆ అమాయికపు నల్లచీమను చిత్రగ్రీవం పొడిచి చంపిందనడంలో సందేహం లేదు. తాను చేసిన పని చూసి చిత్రగ్రీవం పశ్చాత్తాపపడిందనీ మనం అనుకోవచ్చు. ఏదేమైనా చిత్రగ్రీవం మళ్ళా ఎప్పుడూ తన జీవితంలో మరోసారి చీమను చంపలేదు.

పుట్టిన ఐదో వారానికల్లా చిత్రగ్రీవం తను పుట్టిన గూటినుంచి బైటకు గెంతి పావురాళ్ళ గూళ్ళ దగ్గర ఉంచిన మట్టి మూకుళ్ళలోంచి మంచినీళ్ళు తాగే స్థాయికి చేరుకుంది. రోజూ సొంతంగా ఆహారం సంపాదించుకునే ప్రయత్నాలు చేస్తున్నప్పటికీ చిత్రగ్రీవం స్థూలంగా తన ఆహారంకోసం తల్లిదండ్రుల మీదే ఆధారపడి ఉంది. నా ముంజేతి మీద కూర్చొని అరచేతిలో గింజల్ని ఒక్కొక్కటిగా పొడుచుకు తినేది. గారడీవాడు చమత్కారంగా బంతులను గాలిలోకి ఎగరేసి పట్టుకొనే విధంగా చిత్రగ్రీవం గింజలను తన గొంతులో పైకీ కిందకీ ఆడించి ఆ తర్వాత టక్కున మింగేది. అలా మింగిన ప్రతిసారీ నాకేసి చూసి 'భలే బాగా చేస్తున్నాను గదూ! మా అమ్మ నాన్న పైకప్పుమీద చలికాగుతున్నారు గదా... వాళ్ళు దిగివచ్చాక నేనెంత చురుకైన దాన్నో వాళ్ళకు చెపుతావుగదూ!' అన్నట్టుగా నాకేసి చూసేది. కానీ ఏమాటకామాట చెప్పుకొందాం. శక్తియుక్తులు పెంపొందించుకోవడంలో నా దగ్గర ఉన్న పావురాలు అన్నిట్లోకి చిత్రగ్రీవమే మందకొడి.

ఆలోచించండి-చెప్పండి

- పిల్లపక్షిని దానితల్లి ఎలా పెంచిందో తెలుసుకున్నారు కదా! మరి మిమ్మల్ని ఎవరు, ఎలా పెంచారో చెప్పండి.
- "ఘనకార్యం చేయడం" అనే వాక్యం నుండి మీరేం గ్రహించారు? ఇలా దీన్ని ఇంకా ఏ యే సందర్భాలలో వాడతారు?
- "ఏ మాటకామాటే అని ఏ యే సందర్భాలలో ఉపయోగిస్తారు?
- 'పావురం' కంటిలోని ప్రత్యేకతను గుర్తించారుకదా! ఇంకా ఇతర జంతువుల / పక్షులకు సంబంధించిన ప్రత్యేకతలు ఏమున్నాయి?

ఆ రోజుల్లోనే నేనో విషయం కనిపెట్టాను. గాలి దుమారాల్లో, కళ్ళు మూసుకుపోయే దుమ్మూ ఇసకల్లో పావురాలు నిరాటంకంగా ఎలా ఎగరగలుగుతాయో నాకు అప్పటిదాకా తెలియదు. రోజురోజుకీ పెరిగి పెద్దదవుతున్న చిత్రగ్రీవాన్ని దగ్గర నుండి గమనించే క్రమంలో ఓ రోజు దాని కళ్ళ మీదకు సన్నపాటి చర్మపు పొర సాగి రావడం గమనించాను. దాని కంటి చూపుగానీ పోవడంలేదుగదా అని భయపడి మరికాస్త పరీక్షగా చూడటంకోసం చిత్రగ్రీవాన్ని నా మొహం దగ్గరకు లాక్కున్నాను. అలా లాగగానే చిత్రగ్రీవం తన బంగారు రంగు కళ్ళు విప్పార్చి గూటిలో వెనక్కు వెనక్కు వెళ్ళిపోయింది. అయినా చెయ్యిజాచి పట్టుకొని మేడమీదకు తీసుకెళ్ళాను. ఆ మే నెల మండుటెండలో దాని కనురెప్పల్ని పరిశీలించాను. అప్పుడు కనిపించిందది: దాని కనురెప్పలకు అనుబంధంగా మరో పల్చని చర్మపుపొర ఉంది. నేను దాని మొహాన్ని సూర్యునికేసి తిప్పిన ప్రతిసారీ చిత్రగ్రీవం తన బంగారు కళ్ళమీదకు ఆ చర్మపు పొరను సాగలాగేది. అది కళ్ళకు రక్షణ కలిగించే చర్మపుపొర అనీ, దాని సాయంతో పావురాలు గాలిదుమారాల్లోగానీ, తిన్నగా సూర్యుని దిశగా గానీ ఏ ఇబ్బందీ లేకుండా ఎగరగలవనీ బోధపడింది.

మరో రెండు వారాలు గడిచేసరికల్లా చిత్రగ్రీవం ఎగరడం నేర్చుకుంది. పుట్టింది పక్షి పుట్టుకే అయినా ఆ ఎగరడం నేర్వడం అన్నది అంత సులభంగా జరగలేదు. మన పిల్లగాళ్ళకు నీళ్ళంటే ఇష్టమేగావచ్చు. కానీ ఈత నేర్చుకోవాలంటే మునిగి తేలడమూ నీళ్ళు మింగడమూ తప్పవు గదా... అలాగే పిల్ల పావురాలు కూడా ఎంతో కష్టపడితేగానీ ఎగరడం నేర్చుకోలేవు. చిత్రగ్రీవానికి తన రెక్కలు విప్పడం విషయంలో ఏదో సంకోచం ఉన్నట్టుంది. గంటల తరబడి మేడ మీద బాగా గాలి వచ్చేచోట కూర్చున్నా రెక్కలు విప్పి ఎగరడం విషయంలో మాత్రం దాని ధోరణి నిమ్మకు నీరెత్తినట్టు ఉండేది. ఈ సంగతి స్పష్టం అవడంకోసం మీకు మా మేడ ఎలా ఉంటుందో చెపుతాను. మాది నాలుగంతస్థుల ఇల్లు. మేడమీద చుట్టూ పద్నాలుగేళ్ళ పిల్లాడంత ఎత్తైన బలిష్ఠమైన కాంక్రీటు పిట్టగోడ. వేసవికాలంలో రాత్రిపూట మేమంతా మేడమీదే పడుకునేవాళ్ళం. అలాంటి సమయాల్లో ఎవరైనా పొరపాటున నిద్రలో నడుచుకుంటూ వెళ్ళినా మేడమీంచి వాళ్ళు అమాంతంగా పడిపోకుండా అడ్డుకొనేంత ఎత్తు ఉన్న పిట్టగోడ అది.

IV

చిత్రగ్రీవాన్ని రోజు తీసుకెళ్ళి ఆ పిట్టగోడ మీద వదిలేవాడిని. అక్కడ ఆ గాలుల్లో అది అలా గంటల తరబడి కూర్చొని ఉండేది. అంతే తప్ప ఎగరడం గిగరడం అన్న పనులేవీ పెట్టుకొనేది గాదు. ఇలా కాదని ఒకరోజు పిట్టగోడ కింద కాసిని శెనగగింజలు పోసాను. కిందకి దిగివచ్చి ఆ గింజల్ని తిని పొమ్మని చిత్రగ్రీవాన్ని పిలిచాను. 'ఏవిటీ సంగతి?' అన్నట్టుగా కాసేపు చూసింది. నేను తీసుకువెళ్ళి తనకు ఆ గింజల్ని తినిపించబోవడం లేదని స్పష్టమయ్యాక అది పిట్టగోడమీదే అటూ ఇటూ పచార్లు చెయ్యడం మొదలుపెట్టింది. అడపాదడపా మెడనిక్కించి నాలుగడుగులు కిందనున్న గింజల్ని చూడటం మాత్రం మానలేదు. అలా ఆ నిరాశాభరితమైన నాటకం ఓ పావుగంట దాకా కొనసాగింది. చిట్టచివరకు అది

సంకోచాన్ని అధిగమించి పిట్టగోడమీంచి కిందకు దూకనే దూకింది. దాని కాళ్ళు నేలను తాకే సమయంలో అప్పటిదాకా ఏనాడూ తెరచుకొని ఉండని దాని రెక్కలు – అది గింజలమీద వాలి బాలెన్సు చేసుకునే ప్రక్రియలో అప్రయత్నంగా హఠాత్తుగా చక్కగా విప్పుకున్నాయి. ఎంతటి ఘన విజయం!

ఆ రోజుల్లోనే దాని ఈకల రంగు మారడం గమనించాను. అంతగా ఆకట్టుకోలేని బూడిదరంగు కలిసిన నీలివర్ణపు ఈకలకు బదులుగా దాని ఒళ్లంతా సముద్రపు నీలిరంగు ఈకలతో ధగధగా మెరవసాగింది. దాని మెడప్రాంతం సూర్యకాంతిలో ఇంద్రధనుస్సు వర్ణాల పూసలగొలుసులా శోభిల్లసాగింది.

ఎగరడం అన్న మహత్తరమైన ఘట్టానికి చేరుకుంది చిత్రగ్రీవం. దాని తల్లీ, తండ్రీ, చిత్రగ్రీవానికి ఎగరడం నేర్పిస్తాయని ఎదురుచూశాను. ఈ లోపల నాకు చేతనయిన రీతిలో నా వంతు ప్రయత్నం చేసాను. రోజూ చిత్రగ్రీవాన్ని మణికట్టు మీద ఉంచుకొని కొద్ది నిమిషాలపాటు చేతిని పైకీ కిందకీ పదే పదే కదిపేవాడిని. అలా కదిపినప్పుడు చిత్రగ్రీవం బాలెన్సు నిలదొక్కుకోవడం కోసం రెక్కలు విప్పడం ముడవడం చేసేది. అలా దానికి రెక్కలు ముడవడం విప్పడం అలవాటయింది. కానీ ఎగరడం అంటే ఇంకా చాలా తతంగం ఉంది కదా... ఆ మిగిలిన పాఠాలు నేర్పడం నా పరిధిలో లేదు గదా... అసలు ఎందుకీ ఆత్రం అని మీరు అనుకోవచ్చు. తోటి పావురాలతో పోలిస్తే చిత్రగ్రీవం ఎగరడం విషయంలో వెనకబడి ఉండటం దానికి ఒక కారణం. అదీ కాకుండా జూన్‌నెల వచ్చేసిందంటే వర్షాలు అందుకొంటాయి. వర్షాలు మొదలయ్యాయి అంటే పక్షులకు దూరాలు ఎగరడం అసాధ్యమవుతుంది. అంచేత వర్షాకాలం ముంచుకొచ్చేముందుగానే చిత్రగ్రీవానికి ఎగరడం నేర్పేయాలి అనుకొన్నాను.

మే నెల ఇంకా కొద్ది రోజుల్లోనే ముగుస్తుంది అనగా తండ్రిపక్షి చిత్రగ్రీవానికి ఎగరడం నేర్పే పని చేపట్టింది. ఆ రోజు అప్పటిదాకా బలంగా వీచి ఊరును చల్లబరచిన ఉత్తరపు గాలి సన్నగిల్లి మంద్రంగా సాగుతోంది. ఆకాశం కడిగిన నీలిముత్యంలా నిర్మలంగా ఉంది. దుమ్ము ధూళీ లేకుండా వాతావరణం స్వచ్ఛంగా ఉంది. ఊళ్ళోని ఇళ్ళ పైకప్పులూ, దూరాన ఉన్న పంటపొలాలూ – అన్నీ స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాయి. మధ్యాహ్నం మూడు గంటలవేళ. చిత్రగ్రీవం మేడ పిట్టగోడమీద కూర్చుని ఉంది. అప్పటిదాకా చుట్టుపక్కల గిరికీలు కొడుతున్న తండ్రి పక్షి వచ్చి ఎండకాగుతున్న చిత్రగ్రీవం పక్కన వాలింది. వాలి చిత్రగ్రీవం కేసి ఓ చూపు చూసింది. “ఏం వాయ్ బడుద్ధాయ్. మూడు నెలలు నిండాయి. ఇంకా ఎగిరే ప్రయత్నాలేం లేవా? భయమా? అసలు నువ్వు పావురానివా, వానపామువా?” అన్నట్టుగా చిత్రగ్రీవం కేసి చూసింది.

చిత్రగ్రీవం ఉలుకూ పలుకూ లేకుండా గంభీరంగా ఉండిపోయింది. తండ్రి పక్షికి చిర్రెత్తుకొచ్చింది గాబోలు – పావురాల ఫక్కీలో కువకువా కూస్తూ చిత్రగ్రీవాన్ని గద్దించ సాగింది. ఆ గద్దింపుల జడివాననుంచి తప్పించుకుందామని చిత్రగ్రీవం పక్కపక్కకు జరగసాగింది. తండ్రిపక్షి పట్టు విడవకుండా కూతలు పెడుతూ రెక్కలు టపటపలాడిస్తూ తనూ జరగసాగింది. చిత్రగ్రీవం ఇంకా ఇంకా జరిగింది. తండ్రిపక్షీ జరగటం కొనసాగించింది. చిట్టచివరికి చిత్రగ్రీవం

పిట్టగోడ అంచుకు చేరింది. ఇంకాస్త జరిగితే కిందపడే స్థితికి చేరుకుంది. ఉన్నట్టుండి తండ్రి పక్షి తన భారాన్నంతా చిత్రగ్రీవం మీద మోసేసింది. చిత్రగ్రీవం గోడమీద నుంచి జారనే జారింది. అలా ఒక అడుగు జారిందో లేదో స్వీయరక్షణకోసం అసంకల్పితంగా రెక్కలు విప్పార్చి గాలిలో తేలింది. మా సంతోషానికి అవధులు లేవు. అప్పటిదాకా కింద అంతస్తులోని నీళ్ళ కుండీలలో జలకాలాడుతున్న తల్లి పక్షి మెట్లమీదుగా మేడమీదికి చేరుకుని తనూ చిత్రగ్రీవానికి సాయంగా ఎగరసాగింది. అలా అవి రెండూ ఎంతలేదన్నా పది నిమిషాలపాటు ఎగిరాయి. ఆకాశంలో గిరికీలు కొట్టి వచ్చి కిందకు వాలాయి. అలా వాలేటప్పుడు తల్లిపక్షి రెక్కలు ముడిచి యథాలాపంగా తాను వాలదలచిన ప్రదేశంలో శుభ్రంగా వాలింది. చిత్రగ్రీవం మాత్రం నానా పాట్లు పడింది. ఒకటే కంగారు. ఒళ్ళంతా వణుకు. వాలే క్షణంలో దాని కాళ్ళు నేలను రాసుకుంటూ పోయాయి. అలా నేలను రాసుకుంటూ వెళుతూ, రెక్కల్ని కంగారు కంగారుగా టపటపలాడిస్తూ, తనను తాను బాలెన్సు చేసుకుంటూ బాగా ముందుకు సాగి ఆగింది. అలా ఆగినప్పుడు దాని రొమ్ము గోడను తాకింది. గబుక్కున రెక్కలు ముడిచేసింది. ఎలాగైతేనేం క్షేమంగా వాలి ఆగింది కదా – చిత్రగ్రీవం ఉత్తేజంతో రొప్పసాగింది. తల్లిపక్షి దానిపక్కకు చేరి ముక్కుతో నిమిరింది. దాని రొమ్ముకు తన రొమ్ము తాకించింది. చిన్న పిల్లాడిని లాలించినట్టుగా లాలించింది. తాను చేపట్టిన కార్యం విజయవంతంగా ముగియటం గమనించిన తండ్రిపక్షి జలకాలాడటం కోసం కింది అంతస్తులోని నీళ్ళకుండీల దగ్గరకు చక్కా ఎగిరిపోయింది.

ఆలోచించండి -చెప్పండి

- *"నిమ్మకు నీరెత్తడం" అని ఏ ఏ సందర్భాలలో వాడతారు?*
- *'మహత్తర ఘట్టానికి చేరుకోవడం' అంటే ఏమిటి? దీనికి కొన్ని ఉదాహరణలు తెల్పండి.*
- *మే నెల చివరి రోజుల్లో వాతావరణం ఎలా ఉందో తెలుసుకొన్నారు కదా! చలికాలంలో వాతావరణం ఎలా ఉంటుందో మీ మాటల్లో వర్ణించండి.*
- *'చిత్రగ్రీవం ఎగరడానికి దాని తండ్రిపక్షి ఏం చేసింది? తల్లిపక్షి ఏం చేసింది? అట్లాగే చిన్న పిల్లలు నడక నేర్చుకోవడం ఎలా జరుగుతుందో చెప్పండి.*

ఇవి చేయండి

I. అవగాహన – ప్రతిస్పందన

1. **"మనుషుల్లాగే పక్షులకు, జంతువులకు కూడా తమ పిల్లలను పెంచడం ఎలాగో తెలుసు" దీనిమీద మీ అభిప్రాయాన్ని తెలుపండి. కారణాలను వివరిస్తూ మాట్లాడండి.**

2. **పాఠం ఆధారంగా కింది పట్టికను పూరించండి.**

పేరా సంఖ్య	పేరాలో వివరించిన ముఖ్యమైన విషయాలు	పేరాకు తగిన శీర్షిక
1వ పేరా		
2వ పేరా		
10వ పేరా		
15వ పేరా		
16వ పేరా		

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం వారిచే ఉచిత పంపిణీ

3. పాఠం ఆధారంగా కింది ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

అ) చిత్రగ్రీవం ఏ వయస్సులో ఏమేం చేయగల్గిందో రాయండి.

ఆ) చిత్రగ్రీవానికి దాని తల్లిపక్షి, తండ్రిపక్షి నుండి ఏమేమి సంక్రమించాయి?

ఇ) చిత్రగ్రీవం గురించి వివరిస్తూ అది సుందరమైనదని, మందకొడిదని, ఏపుగా ఎదిగిందని రచయిత ఎందుకన్నాడు?

ఈ) చిత్రగ్రీవం గురించి మనకు వివరిస్తున్నది ఎవరు? తాను చేసిన పనికిమాలిన పని అని దేన్ని గురించి చెప్పాడు?

ఉ) పిల్లపక్షి నిస్సహాయంగా ఉన్నప్పుడు, గాభరాపడినప్పుడు తల్లిపక్షి ఏం చేసింది?

ఊ) ధనగోపాల్ ముఖర్జీ చేసిన సాహితీసేవ ఏమిటి?

4. కింది పేరా చదవండి. సరైన వివరణతో ఖాళీలు పూరించండి.

చాతకపక్షుల ముక్కులు చాలా చిన్నవి. తాము ఎగురుతూనే గాలిలోని కీటకాలను పట్టుకోగలవు. నోరు బార్లా తెరచి తమవైపుకు వచ్చే చాతకపక్షుల బారినుండి కీటకాలు తప్పించుకోవడం దాదాపు అసాధ్యం. చాతకపక్షులు పరిమాణంలో చాలా చిన్నవి. వాటికి బరువులెత్తే సామర్థ్యం కూడా తక్కువే! అందుకే అవి వాటి గూళ్ళ నిర్మాణంలో గడ్డిగాదం, పీచూపత్తి, సన్నపాటి చెట్టురెమ్మలు... వంటి తేలికపాటి వస్తువులనే వాడతాయి. వాటి కాళ్ళు పొట్టిగా ఉంటాయి. పొడవాటి కాళ్ళున్న పక్షుల్లో ఉండే చురుకుదనం వీటి కాళ్ళల్లో కనిపించదు. అందుకని ఇవి గెంతడం, దభీమని దూకడం వంటి పనులు చెయ్యలేవు. ఐతే వాటి కొక్కేల్లాంటి కాలివేళ్ళ పుణ్యమాఅని అవి తమ గోళ్ళతో ఎలాంటి జారుడు ప్రదేశాల్లోనైనా అతుక్కుపోయి ఉండిపోగలవు. కాబట్టి అవి అనితరసాధ్యమైన నైపుణ్యంతో, కుశలతతో పాలరాతి వంటి నున్నటి గోడల్ని, ప్రదేశాలను పట్టుకొని వెళ్ళగలవు. తమ గూళ్ళను నిర్మించుకోవడానికి ఇళ్ళ చూరుల దిగువన గోడల్లోని తొర్రలను ఎన్నుకొంటాయి. రాలిన ఆకుల్నీ, గాలిలో ఎగరాడే గడ్డిపోచల్ని ముక్కున కరచుకొని గూట్లోకి చేరుస్తాయి. వాటిని తమ లాలాజలాన్ని జిగురులా వాడి గూటి ఉపరితలం మీద అతికిస్తాయి. వాటి లాలాజలం ఓ అద్భుత పదార్థం. అది ఎండి గట్టిపడిందంటే మామూలుగా వాడే ఏ జిగురూ దానికి సాటిరాదు. ఇదీ చాతకపక్షుల వాస్తుకళానైపుణ్యం.

అ) చాతకపక్షులు తేలికపాటి వస్తువులతో గూళ్ళను నిర్మించుకుంటాయి. ఎందుకంటే ____________

ఆ) చాతకపక్షులు దభీమని దూకడం, గెంతడం చెయ్యలేవు. ఎందుకంటే ____________

ఇ) నున్నటి గోడలు, ప్రదేశాల్లో కూడా చాతకపక్షులు జారకుండా ఉండడానికి కారణం ____________

ఈ) చాతకపక్షుల లాలాజలం వాటి గూటి నిర్మాణంలో ఎంతో ముఖ్యమైంది. ఎందుకంటే ____________

ఉ) వాస్తుకళా నైపుణ్యం అంటే ____________

II. వ్యక్తీకరణ - సృజనాత్మకత

1. కింది ప్రశ్నలకు ఆలోచించి ఐదేసి వాక్యాల్లో సమాధానాలు రాయండి.

అ) చిత్రగ్రీవాన్ని గురించి మీకు ఆశ్చర్యం కలిగించిన విషయాలు ఏవి?

ఆ) మానవులను పావురాలకు మిత్రులూ, సహచరులని రచయిత ఎందుకు అన్నాడు?

ఇ) చిత్రగ్రీవం తండ్రిపక్షి గురించి రాయండి.

2. కింది ప్రశ్నలకు ఆలోచించి పదేసి వాక్యాల్లో సమాధానాలు రాయండి.

అ) చిత్రగ్రీవాన్ని గురించి మీ సొంత మాటల్లో వర్ణించండి.

ఆ) శిశువుల పెంపకంలో పక్షులకు, మానవులకు మధ్య ఉన్న సామ్యాలను రాయండి.

3. సృజనాత్మకంగా / ప్రశంసిస్తూ రాయండి.

అ) 'చిత్రగ్రీవం' అనే పావురంపిల్ల ఎలా పుట్టిందీ ఎలా ఎగరడం నేర్చుకొన్నదీ తెలుసుకొన్నారు కదా! అట్లాగే మీకు తెలిసిన లేదా మీ పరిసరాల్లోని ఏదైనా పక్షి / జంతువు గురించి మీరు కూడా ఒక కథనాన్ని రాయండి. (ఈ పాఠంలాగా)

ఆ) ఈ మధ్యకాలంలో సెల్‌ఫోన్ టవర్ల నుండి వచ్చే వేడిమికి కొన్ని పక్షిజాతులు అంతరించి పోతున్నాయి. అలాగే ఎండాకాలంలో తీవ్రమైన వేడికి తాళలేక, తాగడానికి నీరు అందక మృత్యువాతపడుతున్నాయి. పక్షులు ఇందుకోసం తమను కాపాడడానికి తగిన చర్యలు చేపట్టమని తమ తోటకు వచ్చిన పిల్లలతో సంభాషించాయి అనుకోండి. ఆ పిల్లలకూ, పక్షులకూ మధ్య జరిగే సంభాషణను ఊహించి రాయండి.

III. భాషాంశాలు

పదజాలం

1. కింది పదబంధాలను ఉపయోగించి సొంతవాక్యాలు రాయండి.

అ) శ్రద్ధాసక్తులు   ఆ) ప్రేమ ఆప్యాయతలు   ఇ) వన్నెచిన్నెలు

ఈ) సమయసందర్భాలు   ఉ) హాయిసౌఖ్యాలు

2. కింది పదాలను వివరించి రాయండి.

అ) విజయవంతం కావడం అంటే

____

ఆ) ఉలుకూ పలుకూ లేకపోవడం అంటే

____

3. కింద తెలిపిన వాటిని గురించి పాఠంలో ఏ ఏ పదాలతో వర్ణించారు?

అ) గద్దింపులు : ____________________

ఆ) పావురాలు : ____________________

ఇ) గువ్వలు : ____________________

ఈ) పావురాల గుంపు : ______________________

ఉ) పావురం మెడ : ______________________

ఊ) పుట్టిన పిల్లపక్షి : ______________________

ఋ) చిత్రగ్రీవం ముక్కు : ______________________

ఎ) చిత్రగ్రీవం ఒళ్ళు : ______________________

ఏ) చిత్రగ్రీవం మెడ ప్రాంతం: ______________________

వ్యాకరణాంశాలు

1. కింది అలంకారాల లక్షణాలు రాయండి.

అ) శ్లేష ఆ) అర్థాంతరన్యాసం

2. కింది ఛందోరీతుల లక్షణాలు రాయండి.

అ) సీసం ఆ) ఆటవెలది ఇ) తేటగీతి

3. కింది వాక్యాల్లోని అలంకారాలను గుర్తించండి.

అ) శ్రీమంత్ చొక్కా మల్లెపూవులా తెల్లగా ఉంది.

4. కింది పద్యపాదాలు పరిశీలించండి.

భ	స	స
U I I	I I U	I I U
ఆ పర	మ పురం	ధ్రుల యం

గగ	భ	జ	స	స
U U	U I I	I U I	I I U	I I U
దే పు	ణ్యాంగన	యు భిక్ష	యిడద	య్యెఁ గటా!

గగ	జ	స
U U	I U I	I I U
రేపా	డి మేలు	కని యే

గగ	భ	జ	గగ	స
U U	U I I	I U I	U U	I I U
నే పా	పాత్ముని	ముఖంబు	నీక్షిం	చితినో?

దీంట్లో గగ, భ, జ, స అనే గణాలు వాడారు కదూ!

ఒకటవ పాదం, మూడవ పాదంలో గణాల సంఖ్య రెండవ, నాల్గవ పాదాల్లోని గణాల సంఖ్య ఒకే రకంగా ఉంది కదూ!

ఆరవ గణం 'జ'గణం మాత్రమే ఉంది కదూ!

రెండు నాలుగు పాదాల్లోని చివరి అక్షరం గురువే కదా!

ఇలాంటి లక్షణాలు కలిగి ఉండే పద్యం ఏంటో తెలుసా? అదే కంద పద్యం.

i) గగ (గా), భ, జ, స, నల అనే గణాలుంటాయి.

ii) మొదటి పాదం లఘువుతో మొదలైతే అన్నీ పాదాల్లో మొదటి అక్షరం లఘువుగాను, గురువుతో మొదలైతే అన్ని పాదాల్లో మొదటి అక్షరం గురువుగాను ఉంటుంది.

iii) రెండవ, నాలుగవ పాదాల్లోని చివరి అక్షరం గురువుగానే ఉంటుంది.

iv) 1, 2 పాదాల్లో (3 + 5) 8 గణాలు, 3, 4 పాదాల్లో (3 + 5) 8 గణాలు ఉంటాయి. ఆరవ గణం "జ"గణం గాని, "నలం" గాని మాత్రమే ఉండాలి.

v) నాలుగవ గణం మొదటి అక్షరానికి ఏడవ గణం తొలి అక్షరానికి యతి చెల్లుతుంది.

vi) ప్రాస నియమం ఉంటుంది.

vii) 'జ'గణం బేసి గణం కారాదు.

'వినదగునెవ్వరుజెప్పిన ....' అనే పద్యానికి లక్షణ సమన్వయం చేయండి.

భాషాకార్యకలాపాలు / ప్రాజెక్టు పని

1. "ధనగోపాల్ ముఖర్జీ" రాసిన "చిత్రగ్రీవం ఓ పావురం కథ" అనే పుస్తకాన్ని లేదా పక్షుల గురించి తెలిపే ఏదైనా ఒక పుస్తకాన్ని గ్రంథాలయం నుండి చదవండి. మీరు తెలుసుకొన్న వివరాలు రాసి ప్రదర్శించండి (లేదా) అంతర్జాలం ద్వారా ఏవైనా రెండు పక్షుల వివరాలు, వాటి చిత్రాలు సేకరించి రాసి ప్రదర్శించండి.

2. "చిత్రగ్రీవం" అనే పక్షి పేరు పంచతంత్ర కథల్లో కూడా ఉంది. పంచతంత్రం కథల పుస్తకం చదవండి. మీరు చదివిన కథ గురించి రాసి ప్రదర్శించండి.

సహసా విదధీత నక్రియా
మవివేకః పరమాప దాంపదం
వృణతేహివిమృశ్య కారిణం
గుణలుబ్ధాః స్వయ మేన సంపదః

– కిరాతార్జునీయం

భావం : ఏపనినీ తొందరపడి చేయకూడదు. తొందరపాటు, అవివేకమే అన్ని ఆపదలకు మూలం. సవిమర్శముగా మంచిచెడ్డలాలోచించి పనిచేసేవాణ్ణి గుణలుబ్ధయైలక్ష్మి స్వయముగనే కోరి వరించునుగదా!

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం వారిచే ఉచిత పంపిణీ

చదవండి-తెలుసుకోండి

విశ్వకవి "గీతాంజలి"

సాహిత్య సృజనలో అంతర్జాతీయ కీర్తినందుకొన్న మహాకవి రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్. కవిగా, రచయితగా, తత్త్వవేత్తగా, సంగీతజ్ఞుడిగా, చిత్రకారుడిగా బహుముఖ ప్రజ్ఞను ప్రదర్శించారు. వీరిపేరు వినగానే చప్పున స్ఫురించేవి "జనగణమన" గీతం, "గీతాంజలి". "జనగణమన" గీతం భారత జాతీయ గీతంగా గుర్తింపబడింది. బంగ్లాదేశ్ జాతీయ గీతం కూడా వీరి లేఖిని నుండి వెలువడినదే. ఇలా రెండు జాతీయగీతాలనందించిన కవిగా అపూర్వ చరిత్రను సృష్టించారు. "శాంతినికేతన్" పేరున ఆదర్శవిద్యాలయాన్ని స్థాపించి "గురుదేవుడు"గా కీర్తింపబడ్డారు. ఈ సంస్థద్వారా సంస్కారయుక్తమైన విద్యనందించారు.

కవిగా వీరికి ప్రపంచవ్యాప్త గుర్తింపును తెచ్చిన రచన "గీతాంజలి". 1913లో దీనికి "నోబెల్ సాహిత్య పురస్కారం" దక్కింది. నోబెల్ బహుమతిని అందుకున్న తొలి భారతీయుడిగా ఠాగూర్ అరుదైన గౌరవాన్ని పొందారు. "గీతాంజలి" భారతీయ భాషల్లోకి మాత్రమేకాక విదేశీయ భాషలెన్నింటిలోకో అనువదింపబడింది. ఒక్క తెలుగు భాషలోనే దాదాపు 50 దాకా అనువాదాలొచ్చాయంటే దీని గొప్పదనమేమిటో ఊహించవచ్చు. తాత్త్విక, సామాజిక అంశాలను స్పృశిస్తూ సాగిన ఈ రచన పాఠకుని హృదయాన్ని కదిలిస్తుంది.

"గీతాంజలి"లోని రెండు అనువాద కవితా ఖండికలను ఇప్పుడు చూద్దాం.

1. ఎక్కడ మనసు నిర్భయంగా ఉంటుందో
ఎక్కడ మనుషులు తలెత్తి తిరుగుతారో
ఎక్కడ జ్ఞానం విరివిగా వెలుస్తుందో
సంసారపు గోడలమధ్య ఎక్కడ భాగాల కింద ప్రపంచం విడిపోలేదో
ఎక్కడ సత్యాంతరాళంలోంచి పలుకులు బైలు వెడలతాయో
ఎక్కడ అలసటనెరగని శ్రమ తన బాహువుల్ని పరిపూర్ణతవైపు జాస్తుందో
ఎక్కడ నిర్జీవమైన ఆచారపటెడారిలో స్వచ్ఛమైన బుద్ధిప్రవాహం ఇంకిపోకుండా ఉంటుందో
ఎక్కడ మనసు నిరంతరం వికసించే భావాలలోకీ, కార్యాలలోకీ నీచే నడపబడుతుందో
ఆ స్వేచ్ఛా స్వర్గానికి, తండ్రీ, నా దేశాన్ని మేల్కొలుపు.

– చలం

2. నా హృదయంలోని పేదరికాన్ని సమూలంగా తొలగించు ప్రభూ – ఇదే నా ప్రార్థన.
నా సుఖదుఃఖాలను తేలికగా భరించ గలిగే శక్తిని నాకు ప్రసాదించు.
సేవలోనే నా ప్రేమను ఫలింపజేసుకొనే శక్తిని అందజేయి.
పేదలను కాదనకుండా, అధికారదర్పానికి దాసోహమనకుండా ఉండే శక్తిని ప్రసాదించు.
దైనందిన అల్పవిషయాలకు అతీతంగా బుద్ధిని నిలుపుకోగల శక్తిని ప్రసాదించు.
నీ అభీష్టానికి ప్రేమతో నా శక్తిని అర్పించుకోగలిగే శక్తి నివ్వు.

– డా॥ జె. భాగ్యలక్ష్మి